

СЧЕТОВОДСТВОТО КАТО ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

1. СЪЩНОСТ НА СЧЕТОВОДСТВОТО

Успешното функциониране на обществото е резултат от ефективното му управление. За целта е необходима разнообразна информация – техническа, социална, икономическа, медицинска и друга. **Икономическата информация** се свързва със стопанската дейност. Тя се определя най-общо като **съвкупност от сведения (данни) за отделните стопански операции, събития и факти на протичащия обществен възпроизводителен процес**. Такива са данните за използването на различните видове активи и техните източници, за вложения труд, за себестойността на произведените продукти, за финансовите резултати и др. Сведенията (данните), които съставляват съдържанието на икономическата информация, могат да бъдат с прогнозен (планов) и фактически (отчетен) характер. Плановият аспект се изразява чрез управленски решения и прогнози, които следва да се изпълняват. Те съставляват съдържанието на плановата икономическа информация. Отчетният аспект се свързва със състояли се (минали) събития като например произведена продукция, осъществени разходи за работна заплата и осигуровки, начислени амортизации и др. Той намира израз в отчетната икономическа информация. Сравнението между плановата и отчетната икономическа информация отразява резултата от изпълнението на взетите управленски решения за стопанската дейност.

Отчетната информация се определя като съвкупност от сведения за минали или осъществяващи се в момента стопански операции и събития от възпроизводителния процес. Тя има три основни проявления – оперативна, статистическа и счетоводна.

Оперативната информация е продукт на оперативната (оперативно-техническата) отчетност. Тя отразява отделни факти за минали явления, събития и операции. Такива са например сведенията за определени договори, за спазването на трудовата дисциплина, за качеството на продукцията и т.н. Оперативната информация е с ограничен по време и място обхват на приложение, защото отразява отделни страни от възпроизводството. Оперативни данни, включени в системата на счетоводната информация, приемат характер на първична отчетна информация.

Статистическата информация е продукт на статистиката. Статистическата информация включва данни за събития и явления както на ниво предприятие,

така и на по-високо равнище – отделни отрасли, обществени структури и икономиката като цяло. При формирането на статистическите резултати се ползва разнородна информация, в това число оперативна и счетоводна.

Счетоводната информация е продукт на счетоводството. Тя е съвкупност от сведения (отчетни данни) за състоянието и изменението на имуществото на предприятието. Производството (създаването) на счетоводната информация е особен технологичен (отчетен) процес, който съдържа задължителни процедури и специфични методи и техники за тяхното прилагане. Този процес се нарича **счетоводно отчитане**. Следователно **съществува технологична и съдържателна връзка между счетоводството като система за производство на информация, счетоводната информация като продукт на тази система и счетоводното отчитане като процес на функциониране (реализиране) на системата.** В този контекст качествените характеристики на счетоводната информация в най-голяма степен зависят от същността и значението на счетоводството като отчетно-информационна система и от съдържанието и организацията на отчетния процес. Най-характерните особености на счетоводството и счетоводната информация са следните:

1. **Счетоводството се осъществява на микроравнище** – за отчитане на имуществото и капиталите в дейността на отделното предприятие, а счетоводната информация се използва главно за неговото управление. Получените сведения за количественото и качественото проявление на стопанските средства и източниците (капиталите – собствени и привлечени) характеризират отделната стопанска единица. Впоследствие те се обобщават за предприятията по сектори (отрасъл, регион, държава) и придобиват по-широк смисъл.

2. Чрез счетоводството се обхващат и отразяват непрекъснато и в цялост имуществото на предприятието и неговата стопанска дейност. Това придава на **счетоводната информация непрекъснат и всеобхватен характер.**

3. Счетоводната информация се създава в исторически аспект като **текуща (хронологична) информация.** Тя се произвежда по място и време на осъществяване на стопанските операции, пораждащи изменения в средствата и в техните източници.

4. Други важни характеристики на счетоводната информация са **аналитичност и обобщеност.** Всеки отчетен обект се конкретизира (индивидуализира) според своето съдържание и качествена определеност на аналитично ниво. Например за едно търговско предприятие това се изразява в обозначаването на обектите като брашно, масло, захар, хляб и т.н. По-нататък според определени критерии – цел на придобиване и икономическа изгода, те се обединяват в информационната съвкупност – стоки. След това според материално-веществената форма се включват в отчетната група – материални запаси. В зависимост от срока на използването им те могат да бъдат обобщени заедно със сродни по тези критерии обекти като краткотрайни средства (активи). Така за всички отчетни обекти в предприятието може да се създава синтезирана (обобщена) ин-

формация на съответни равнища в зависимост от количествените и качествени-те им характеристики.

5. Обобщената счетоводна информация се изготвя и представя към края на определен **отчетен период**. Обичайната практика е отчетният период да приключва към 31 декември, когато се съставят годишните финансови (счетоводни) отчети на предприятията. Представената в тях счетоводна информация отразява имущественото и финансовото състояние на предприятието в **статика**. Счетоводната информация за финансово-имущественото състояние към края на отчетния период е обобщена, систематизирана, крайна информация за стопанската дейност на предприятието за изтеклия период. Същевременно тя е начална, изходна, отправна информация за дейността през новия отчетен период.

6. Счетоводната информация отразява имуществото на предприятието и в **динамика**. Чрез нея се обхващат и отразяват породените от стопанските операции (стопанската дейност) или от други събития текущи изменения в средствата и техните източници. Текущите изменения се проявяват главно като приходи и разходи на предприятието.

7. Счетоводството се осъществява върху основата на **документална обосновааност** на стопанските операции и събития. Счетоводната информация се регистрира, систематизира и представя върху специфични носители (хартиен или технически) на информация, наречени счетоводни документи. Те придават юридическа доказателственост и достоверност на информацията.

8. Счетоводната информация задължително се създава и представя в **парично-стойностен измерител**. Могат да се използват натурални и трудови измерители, но те имат спомагателно значение и се прилагат единствено при създаването на аналитична счетоводна информация. Чрез паричния измерител в счетоводната информация се обобщават и представят в един (общ) отчетен обект различни по форма и естество (съдържание) обекти.

9. При съвременните икономически условия ценно значение имат такива качества на счетоводството и счетоводната информация, като **многофункционалност и комуникативност**. Наред със същностните за счетоводството **информационна и контролна функция** се проявяват и развиват и други негови функции, като **прогностична, аналитична, познавателна (гносеологична)** и пр. Така се засилва комуникативността на счетоводството с други области и дейности, която намира израз в широкия спектър на предназначение и използване както на неговия продукт – счетоводната информация, така и на присъщите му методи, техники и процедури.

10. Счетоводната информация е креация на **обратната информационна връзка в управлението**. Тази връзка протича от обекта на управлението – имуществото и стопанската дейност на предприятието, към субекта на управлението – ръководството на предприятието. Тя отразява изпълнението на заданието от субекта към обекта на управление във вид на прогнози, планове, нормати-